

KLIMATORO OCH KLIMATSKOPTICISM I VÄST: BETYDELSEN AV IDEOLOGI, FÖRTROENDE OCH RESVANOR

BJÖRN RÖNNERSTRAND

Sammanfattning

Detta kapitel handlar om västsvenskarnas inställning till klimatet. Fokus riktas mot två frågor; dels västsvenskarnas oro för klimatförändringar och dels i vilken grad klimathotet upplevs som överdrivet. Förklaringar till västsvenskarnas åsikter på dessa områden söks i den växande internationella forskningen som studerar attityder till klimatförändringar. Analysen visar att personer med lågt förtroende för politiker och personer som står ideologiskt till höger är mindre oroliga för klimatförändringar och i högre utsträckning anser att klimathotet är överdrivet. Resultaten är i linje med vad tidigare forskning kunnat visa. Analysen visar även att klimatoron är lägre och klimathotet anses mer överdrivet i gruppen som tar sig till arbete eller skolan med bil eller MC.

Ordval säger något om klimatdebatten. Den brittiska dagstidningen *The Guardian* väljer nu aktivt bort ord som *klimatförändringar* och *global uppvärmning* till förmån för *klimatkris*, *klimatkollaps* och *global upphettning*. Svensk media hakar på. Rapportering om klimatkris snarare än klimatförändringar tycks bli vanligare (SVT Nyheter 2019-06-12).

Klimatförändringar lyfts fram som vår tids ödesfråga. Men frågan är om det inte snarare är klimatpolitiken som är ödesfrågan. För politiker och beslutsfattare som vill driva på för en mer ambitiös klimatpolitik krävs medborgarnas stöd. Om människor anser att klimathotet är överdrivet eller om de saknar oro för klimatförändringarna är det inte troligt att klimatpolitiska styrmedel vinner stöd. Då är det inte heller troligt att människor frivilligt minskar sitt klimatavtryck (Semenza m.fl., 2008).

Detta kapitel handlar om inställningen till två frågor; dels västsvenskarnas oro för klimatförändringar och dels huruvida de anser att klimathotet är överdrivet. Oron kopplad till klimatet har varit föremål för SOM-institutets mätningar under ett stort antal år (Rönnerstrand, 2019). Frågan om huruvida klimathotet är överdrivet är en nykomling. 2018 ställdes den för första gången i den västsvenska SOM-undersökningen.

Detta kapitel är alltså en undersökning av västsvenskarnas attityder till klimatförändringar. Syfte är att utsätta tänkbara förklaringar till klimatattityder för

empirisk prövning. Kapitlet tar avstamp i den växande forskningslitteratur som studerar formeringen av klimatattityder och hur attityder skiljer sig åt mellan grupper. Tre tänkbara förklaringar till gruppskillnader prövas empiriskt. Dessa är ideologi, förtroende för politiker och resvanor. I nästa avsnitt skall vi titta närmare på forskningslitteratur kring klimatattityder.

Förklaringar till klimatattityder: betydelsen av ideologi, förtroende och resvanor

I USA är klimatfrågan djupt ideologiskt polariserad. På senare år har ett stort antal nordamerikanska studier undersökt kopplingen mellan politisk ideologi och inställning till klimatförändringar. Jämfört med sympatisörer till demokraterna är republikaner mindre oroande för klimatförändringarnas konsekvenser. Republikaner är också mer skeptiska till att klimatförändringar beror på mänsklig påverkan (Dunlap & McCright, 2008; McCright & Dunlap, 2011).

På ett liknande sätt förhåller det sig i Europa. Här hyser personer som står politiskt till vänster i högre grad uppfattningen att klimatförändringar är förorsakade av mänsklig påverkan. Denna grupp ser också klimatförändringar som ett allvarligare hot (Dunlap & Marquart-Pyatt, 2016). Även i Skandinavien finns detta mönster. En nyligen publicerad studie från Norge visar exempelvis att 63 procent av konservativa män ifrågasätter att klimatförändringar är skapade av människor. Bland befolkningen i stort är siffran 36 procent (Krange, Kaltenborn & Hultman, 2019).

Ideologi är viktigt, men inte allt. Grundläggande i nästan alla samhällliga processer är förtroende (Hetherington, 1998; Levi & Stoker, 2000; Ostrom, 1990). Mycket har skrivits om hur förtroende bör definieras. Vi nöjer oss här med att konstatera att förtroende involverar tilltro under någon form av osäkerhet.

I denna studie riktas fokus mot vad man kan kalla institutionsförtroende. Tanken är att graden av förtroende vi hyser för vissa centrala institutioner påverkar synen på vetenskapen och vetenskapliga resultat. Det beror på att förtroende fungerar som en perceptuell genväg för beslut under osäkerhet. Att utvärdera hur vederhäftiga vetenskapliga resultat är kräver tid och kunskap och därför riktas fokus mot budbäraren istället (Druckman, 2001; Brewer & Ley 2012). Inte sällan är budbäraren samhällsinstitutioner inom politik och förvaltning.

Två viktiga dimensioner i förtroendebegreppet är: 1) kompetens och 2) värdegemenskap. Med kompetens åsyftas i vilken utsträckning institutioner har förmågan att besluta, genomföra och verkställa politik på ett rättvist och korrekt sätt. Värdegemenskap är överensstämmelsen mellan medborgarnas övertygelser och de värderingar som institutionen ger uttryck för (Holmberg & Weibull, 2014; Mayer, Davis, & Schoorman, 1995; Poortinga & Pidgeon, 2003). Det innebär att när medborgarna tar ställning till vetenskapliga resultat hanterar de osäkerheten genom att utvärdera kompetensen och graden av värdegemenskap hos institutionen i fråga.

Tidigare studier har visat att förtroende för politiker har betydelse. Politisk misstro hänger samma med en negativ inställning till policy på miljöområdet (Harring & Jagers, 2013; Konisky, Milyo & Richardson, 2008; Fairbrother, 2016; Smith & Mayer, 2018). Forskning om kopplingen mellan förtroende för politiker och inställningen till klimatet framstår dock som relativt obeforskad mark.

Vid sidan av politisk ideologi och förtroende som förklaringar till klimatattityder fokuserar den tidigare forskningen också på människors livsstil. Människor som själva har en livsstil som är förknippad med klimatpåverkan är i regel mer negativa till klimatpolitiska styrmedel (Stern, Dietz & Kalof, 1993; Kallbekken, Garcia & Korneliusen, 2013). Studier med data från den nationella SOM-undersökningen 2002 har undersökt och kunnat visa på en koppling mellan att ha tillgång till bil och hysa lägre stöd för en höjning av koldioxidskatten (Jagers & Hammar, 2003).

Livsstil har också visat sig hänga samman med inställningen till klimatförändringar. I en studie om klimatskepticism visar det sig att miljöbeteende är en signifikant förklaringsfaktor. Personer med låga poäng på ett index som mäter miljövänliga handlingar inom fyra områden fick högre värden på ett index som möter klimatskepticism (Whitmarsh, 2011).

Sammanfattningsvis lyfter forskningen fram politisk ideologi, förtroende för politiker och miljöbeteende som faktorer som hänger samman med attityder till klimatfrågan. Personer ideologiskt till höger, med lågt förtroende för politiker och som själva har en klimatpåverkande livsstil skulle därmed kunna tänkas vara mindre oroliga för klimatförändringar. Det är även troligt att denna grupp i högre utsträckning än andra håller med om påståendet att klimathotet är överdrivet. I nästa avsnitt skall vi titta närmare på hur klimatskepticism och klimatoro mäts i den västsvenska SOM-undersökningen.

Att mäta klimatskepticism och klimatoro

I forskningen återfinns åtskilliga exempel på sätt att mäta både klimatskepticism och oro för klimatförändringar. I Gallups mätningar i USA har respondenterna fått redovisa sin syn på klimatförändringar genom en rad olika frågor. En fråga handlar om huruvida den globala uppvärmningen redan börjat ske, kommer ske i framtiden eller aldrig kommer att ske. En annan handlar om i vilken mån nyhetsrapporteringen om frågan generellt är överdriven eller underdriven. Därtill finns frågor om ifall global uppvärmning är ett hot mot en själv eller den egna livsstilen samt om ökning av jordens temperatur är ett resultat av mänsklig påverkan eller naturliga förändringar (Dunlap & McCright, 2008).

I en senare publicerad studie också baserad på Gallups mätningar användes ytterligare några frågor. Till dessa hör en fråga om huruvida de flesta forskare anser att klimatförändringar är ett faktum eller om de flesta inte tror det. Även en fråga om oron för klimatförändringar fanns med. På en tiogradig skala fick respondenterna

ange hur oroliga de är för ”växthuseffekten eller global uppvärmning” (McCright & Dunlap, 2011).

Efterföljande forskning i Europa har bedrivits genom analys av svar från delvis andra frågor (Dunlap & Marquart-Pyatt, 2016). Dels kretsar frågorna kring den bredare termen ’klimatförändringar’ istället för ’global uppvärmning’. Dels har respondenter fått ta ställning till en rad mer detaljerade påståenden om klimatförändringar; om det är en ostoppar process, om allvaret i klimatförändringarna är överdrivet och om utsläpp av koldioxid endast har en marginell påverkan på klimatförändringar. I samma undersökning, som bygger på data från Eurobarometern, fick respondenterna svara på om hur pass allvarligt problem man uppfattar att klimatförändringar är.

I den västsvenska SOM-undersökningen som genomfördes hösten 2018 återfanns två indikatorer på inställningen till klimatet. I ett frågebatteri där respondenterna fick ta ställning till en rad politiska frågor ingick påståendet ’Klimathotet är överdrivet’. Respondenterna fick svara på en skala från 1 till 5, där 1 motsvarar ’Helt felaktigt’ och 5 ’Helt riktigt’. Höga värden (4 & 5) se som en indikator på vad i kapitlet kallas klimatskepticism. Den andra frågan handlade om oro för klimatet. Frågan om oro för ’Förändringar av jordens klimat’ löd ’Om du ser till läget idag, vad upplever du själv som mest oroande inför framtiden?’. De fyra svarsalternativen var ’mycket oroande’, ’ganska oroande’, ’inte särskilt oroande’ och ’inte alls oroande’.

Ideologi, förtroende och resvanor i den västsvenska SOM-undersökningen

För att mäta respondenternas position på vänster-höger-skalan användes följande fråga: ’Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?’. Respondenterna fick välja mellan fem svarsalternativ: ’Klart till vänster’, ’Något till vänster’, ’Varken till vänster eller till höger’, ’Något till höger’ och ’Klart till höger’.

Förtroende för ’Rikspolitiker’ mättes genom frågan: ’Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?’. Respondenterna fick välja mellan sex svarsalternativ. Dessa är ’Mycket stort förtroende’, ’Ganska stort förtroende’, ’Varken stort eller litet förtroende’, ’Ganska litet förtroende’, ’Mycket litet förtroende’ samt ’Ingen uppfattning’. I analysen av datan har det sistnämnda svarsalternativet exkluderats

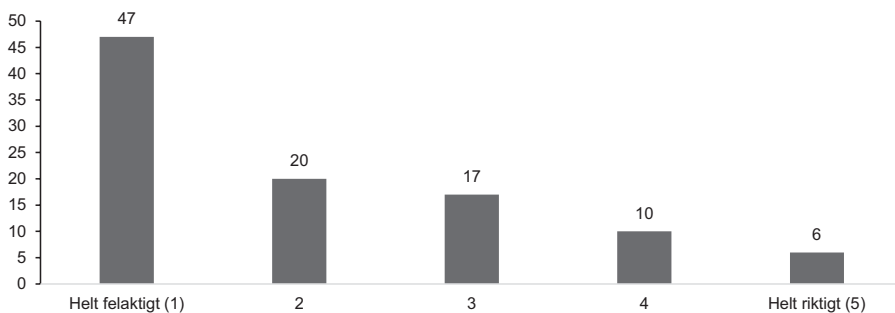
I detta kapitel mäts resvanor med en fråga om färdmedel till arbete/skola. Frågan lyder: ’Hur brukar du ta dig till arbetet/skolan? Om du använder mer än ett färdmedel, ange det huvudsakliga.’ Fyra kategorier jämförs. Den första kategorin är personer som tar sig till jobb/skola med bil (både förare och passagerare), MC eller moped. Kategori två är en sammanslagning av de som åker buss, tåg/pendeltåg eller båt/färja. I denna kategori ingår även de som väljer svarsalternativet annat. Den tredje kategorin består av cyklister, el-cyklister och gångtrafikanter. Den fjärde

och sista kategorin är personer som anger att de varken arbetar eller studerar samt de som arbetar hemma.

Klimatattityder i väst

Vad anser västsvenskarna, är klimathotet överdrivet? Resultaten på frågan redovisas i figur 1. Det vanligaste svaret på den frågan är 'Helt felaktigt'; andelen som väljer detta alternativ är 47 procent. Skalans motsatta ändpunkt - 'Helt riktigt'-alternativet - väljer 6 procent. Ungefär hälften av respondenternas svar fördelas alltså mellan skalans ändpunkter, dvs alternativ 2 (20 procent), 3 (17 procent) och 4 (10 procent).

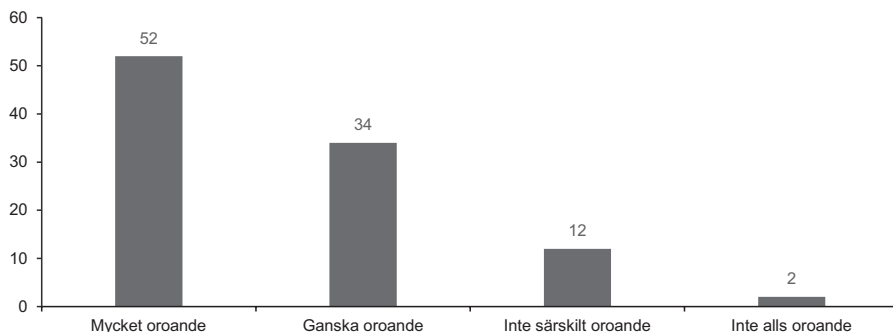
Figur 1 Inställning till påståendet: klimathotet överdrivet, 2018 (procent)

Kommentarer: Respondenterna fick ta ställning till påståendet "Klimathotet är överdrivet" genom att svara på en skala från 1 till 5, där 1 motsvarar "Helt felaktigt" och 5 "Helt riktigt".

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

När det gäller oro för förändringar i jordens klimat så samlar svarsalternativet 'Mycket oroande' 52 procent av svaren (se figur 2). Ganska oroade är en dryg tredjedel (34 procent). Inte särskilt eller inte alls oroade är 12 respektive 2 procent av västsvenskarna. Den västsvenska klimatoron är ungefär samma som den nationella oron. Andelen mycket oroade var 49 procent i den nationella SOM-undersökningen 2018 (Rönnerstrand, 2019).

Figur 2 Oro för förändringar i jordens klimat, 2018 (procent)

Kommentarer: Frågan lyder: "Om du ser till läget idag, vad upplever du själv som mest oroande inför framtiden?", Förändringar av jordens klimat".

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Kolumn 1 i tabell 1 redovisar andelen personer i olika grupper som valde de två mest klimatskeptiska svarsalternativen, dvs. 4 och 5 på den femgradiga skalan i två olika grupper. I kolumn 2 återfinns andelen som valde någon av de två orosalternativen 'inte särskilt' och 'inte alls oroande'.

I tabellen framkommer att andelen personer som uttrycker mest "klimatskeptisk" hållning är personer som står klart till höger politiskt och personer med mycket lågt förtroende för rikspolitiker (båda 32 procent). Högre grad av skepticism finns också bland personer som varken arbetar eller studerar (23 procent), män (19 procent), personer med låg utbildning (27 procent), boende på ren landsbygd (21 procent) och i åldersgruppen 65-85 (23 procent).

Mönstret för klimatskepticism går igen i oron för klimatet. Lägst oro återfinns också bland personer klart till höger och personer med mycket lågt förtroende för rikspolitiker (båda 31 procent). Oron är också lägre bland personer som åker bil/MC/moped till arbete eller skola (21 procent), bland män och lågutbildade (båda 19 procent), bland 50-64-åringar och bland personer boende på ren landsbygd.

Tabell 1 Klimatattityder, 2018 (procent)

	Klimathotet är överdrivet (alt. 4 & 5)	Inte särskilt eller inte alls oroliga för klimatförändringar	Antal svar kolumn 1 och 2
<i>Politisk ideologi</i>			
Klart till vänster	6	4	340 / 343
Något till vänster	11	9	618 / 626
Varken vänster eller höger	18	14	633 / 649
Något till höger	16	15	778 / 780
Klart till höger	32	31	354 / 360
<i>Politiskt förtroende</i>			
Mycket stort förtroende	10	6	50 / 52
Ganska stort förtroende	8	8	670 / 685
Varken stort eller litet förtroende	15	12	809 / 829
Ganska litet förtroende	18	16	595 / 598
Mycket litet förtroende	32	31	330 / 332
<i>Resvanor till arbete/skola</i>			
Bil, MC eller moped	17	21	1021 / 1029
Arbetar/studerar ej	23	13	696 / 716
Cyklar eller går	7	9	318 / 321
Kollektivtrafik eller annat	4	8	445 / 449
<i>Kön</i>			
Kvinna	14	10	1457 / 1481
Man	19	19	1314 / 1330
<i>Utbildning</i>			
Hög	10	10	935 / 937
Medelhög	16	15	648 / 659
Medellåg	18	16	770 / 782
Låg	27	19	380 / 380
<i>Ålder</i>			
16-29	11	12	406 / 411
30-49	12	14	796 / 806
50-64	17	17	772 / 783
65-85	23	13	807 / 821
<i>Bostadsort</i>			
Ren landsbygd	21	23	447 / 457
Mindre tätort	19	14	563 / 564
Stad eller större tätort	15	13	996 / 1007
Göteborg	13	11	745 / 756

Kommentarer: Frågan kolumn 1: Respondenterna fick ta ställning till påståendet "Klimathotet är överdrivet" genom att svara på en skala från 1 till 5, där 1 motsvarar "Helt felaktigt" och 5 "Helt riktigt". Fråga kolumn 2: "Om du ser till läget idag, vad upplever du själv som mest oroande inför framtiden?", "Förändringar av jordens klimat". Frågan hade fyra svarsalternativ: "mycket oroande", "ganska oroande", "inte särskilt oroande" och "inte alls oroande". 'Låg utbildning motsvarar som mest grundskola eller motsvarande obligatorisk skola; "medellåg" motsvarar studier/examen från gymnasium, folkhögskola eller motsvarande; "medelhög" motsvarar eftergymnasial utbildning men ej examen från högskola/universitet"; "hög" motsvarar examen från högskola/universitet. Kolumn 3 redovisar antal svar per fråga och kategori.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Tabell 2 visar på faktorer som hänger samman med de två klimatattityderna, med hänsyn tagen till alla de i tabellen ingående variabelerna samtidigt. Oddskvoterna i tabellen visar hur många gånger oddset för dessa två åsikter förändras jämfört med referensgruppen. Oddskvoter som är högre än 1 innebär att oddset ökar, medan oddskvoter lägre än 1 innebär att oddset minskar. Men för att hänga med i redovisningen av resultaten räcker det med att känna till att en grupps inställning till klimatförändringar är signifikant skild från referensgruppens om oddskvotens konfidensintervall (inom parentes) inte skär 1.00.

Först riktar vi blicken mot betydelsen av politisk ideologi. Kolumn 1 i tabell 2 visar att personer som står längst ut till höger politiskt är signifikant mer benägna att anse att klimathotet är överdrivet samt att de hyser mindre oro för klimatförändringar, jämfört med gruppen som varken ser sig som vänster eller höger. Personer klart till vänster är signifikant mer oroliga än mittengruppen.

Tabell 2 visar också på signifikanta skillnader beroende på grad av förtroende för rikspolitiker. Här är det gruppen med mycket litet förtroende som sticker ut. De anser i högre utsträckning klimathotet vara överdrivet och hyser lägre oro, ställt i relation till personer som varken känner stort eller litet förtroende för rikspolitiker (mittengruppen). Gruppen med ganska stort förtroende är mindre benägna att anse klimathotet överdrivet, sett i relation till referenskategorin.

Skillnader föreligger också i klimatattityder beroende på transportmedel till arbete eller skola. I tabellen jämförs grupperna med bil/MC-åkare som referenskategori. Det framkommer att västsvenskar som åker kollektivt, cyklar eller går är mer oroliga och mindre benägna att anse klimathotet som överdrivet, jämfört med gruppen som åker bil/MC/moped till arbete eller skola.

Tittar man på de demografiska faktorerna i tabellen så framkommer också en rad intressanta skillnader. Anmärkningsvärt nog finns dock inga signifikanta skillnader beroende på utbildningsnivå. Könsskillnader finns för oron men inte för om klimathotet är överdrivet. Kvinnor är mer oroliga för klimatförändringar. När det gäller oro finns också signifikanta åldersskillnader. Västsvenskar i åldersgruppen 16–29 är signifikant mer oroliga, ställt i relation till övriga ålderskategorier (30–49, 50–64 och 65–85 år). Slutligen finns också skillnader beroende på bostadsort. Jämfört med personer som är bosatta på ren landsbygd är göteborgare mindre benägna att se klimathotet som överdrivet. Vidare är personer boende på ren landsbygd signifikant mindre oroliga för klimatförändringar, ställt i relation till övriga grupper (boende i mindre tätort, stad eller större tätort eller i Göteborg).

Tabell 2 Analys genom logistisk regression av faktorer som är kopplade till klimatattityder, 2018 (oddskvoter och 95 % konfidensintervall)

	Klimathotet är överdrivet	Ej oro för klimatförändringar
<i>Politisk ideologi</i>		
Varken vänster el. höger (ref.kat.)	1.00	1.00
Klart till vänster	0.54 (0.29-1.00)	0.47 (0.24-0.91)
Något till vänster	0.74 (0.48-1.14)	0.99 (0.65-1.50)
Något till höger	1.24 (0.87-1.77)	1.28 (0.89-1.84)
Klart till höger	2.44 (1.66-3.60)	2.50 (1.69-3.68)
<i>Politiskt förtroende</i>		
Varken stort el. litet förtr. (ref. kat)	1.00	1.00
Mycket stort förtroende	1.03 (0.35-3.09)	0.19 (0.03-1.46)
Ganska stort förtroende	0.58 (0.39-0.87)	0.76 (0.52-1.11)
Ganska litet förtroende	1.10 (0.79-1.55)	1.31 (0.94-1.84)
Mycket litet förtroende	2.33 (1.63-3.34)	2.68 (1.87-3.84)
<i>Resvanor till arbete/skola</i>		
Bil, MC eller moped (ref. kat)	1.00	1.00
Arbetar/studerar ej	1.36 (0.89-2.08)	0.80 (0.52-1.24)
Cyklar eller går	0.44 (0.26-0.77)	0.52 (0.33-0.83)
Kollektivtrafik eller annat	0.24 (0.13-0.46)	0.43 (0.26-0.69)
<i>Kön</i>		
Kvinnor (ref. kat.)	1.00	1.00
Män	1.15 (0.88-1.51)	1.59 (1.22-2.08)
<i>Utbildning</i>		
Hög (ref.kat.)	1.00	1.00
Medelhög	1.33 (0.92-1.91)	1.05 (0.73-1.58)
Medellåg	1.23 (0.85-1.77)	1.11 (0.79-1.58)
Låg	1.52 (0.99-2.34)	1.47 (0.94-2.30)
<i>Ålder</i>		
16-29 (ref. kat)	1.00	1.00
30-49	0.73 (0.44-1.19)	0.88 (0.55-1.39)
50-64	0.79 (0.48-1.28)	1.09 (0.69-1.72)
65-85	0.91 (0.51-1.62)	0.69 (0.39-1.23)
<i>Bostadsort</i>		
Ren landsbygd (ref. kat)	1.00	1.00
Mindre tätort	1.01 (0.69-1.48)	0.62 (0.42-0.91)
Stad eller större tätort	0.76 (0.53-1.09)	0.70 (0.49-0.98)
Göteborg	0.63 (0.41-0.96)	0.64 (0.43-0.96)
Antal svar	2 120	2 139

Kommentarer: Frågan kolumn 1: Respondenterna fick ta ställning till påståendet "Klimathotet är överdrivet" genom att svara på en skala från 1 till 5, där 1 motsvarar "Helt felaktigt" och 5 "Helt riktigt". Fråga kolumn 2: "Om du ser till läget idag, vad upplever du själv som mest oroande inför framtiden?", "Förändringar av jordens klimat". Frågan hade fyra svarsalternativ: "mycket oroande", "ganska oroande", "inte särskilt oroande" och "inte alls oroande". "Låg" utbildning motsvarar som mest grundskola eller motsvarande obligatorisk skola; "medellåg" motsvarar studier/examen från gymnasium, folkhögskola eller motsvarande; "medelhög" motsvarar eftergymnasial utbildning men ej examen från högskola/universitet; "hög" motsvarar examen från högskola/universitet.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Ingen kommer undan klimatet

De senaste åren har medierapporteringen om klimatfrågan intensifierats (Vi-Skogen 2019). Men motsvarande ökning i oron för klimatförändringar återfinns inte i SOM-undersökningarnas tidsserier över klimatoro (Rönnerstrand, 2019). Detta kapitel ger möjligen en förklaring på varför.

Andelen västsvenskar som känner oro för klimatförändringar är visserligen stor. Endast 14 procent är inte oroliga för klimatförändringar. Vidare anser ganska få att klimathotet är överdrivet. 16 procent väljer de två mest klimatskeptiska svarsalternativen (4 och 5 på den femgradiga skalan). Men alla tycker inte samma. Benägenheten att se klimathotet som överdrivet och frånvaro av oro för klimatförändringar hänger samman med ideologisk position klart till höger, misstro gentemot politiker och att köra eller åka bil/MC/moped till arbete eller skola.

En mer skeptisk hållning till klimatförändringar bland personer politiskt till höger är ett återkommande fynd i den tidigare forskningen. Så är det även bland västsvenskarna. Att politisk ideologi – här i form av position på vänster-högerskalan – spelar roll för attityderna till en fråga som under senare år kommit att bli allt mer politiskt omdebatterad kanske inte är så konstigt. Men det är en sak att utifrån politisk-ideologisk position vara kritisk till de klimatpolitiska förslag som förekommer i debatten. En helt annan sak är ideologisk grundad skepticism gentemot de vetenskapliga bevis som nu med allt större säkerhet visar på allvaret i klimatfrågan.

Att personer med lågt förtroende är mer skeptiska och känner mindre oro för klimatet är inte förvånande. När människor tar ställning till vetenskapliga resultat är det sällan fråga om en utvärdering av de belägg som forskarna lyfter fram. Istället besvarar man en enklare fråga; går budbäraren att lita på? Misstro mot politiker utgör en kognitiv beslutsgenväg som präglar synen på klimatet (se även Patrik Öhbergs kapitel i denna bok).

Resvanor är också en faktor. Skepticism och mindre klimatoro är mer vanligt bland personer som åker bil/MC/moped till arbete eller skola. Analysen av det empiriska materialet kan inte säga varför. Men ett sätt att förstå kopplingen är att skepticism och lägre oro är ett omedvetet försvar mot *kognitiv dissonans*. Att kombinera oro för klimatförändringar med en klimatpåverkande livsstil kan skapa en obehagskänsla. Många känner nog till att förändrade resvanor är ett av de viktigaste sätten som individer kan minska sin klimatpåverkan¹. Men när det egna agerandet rimmar illa med uppfattningar om världen är det kanske lättare att känna mindre oro än att ändra livsstil (Jagers & Matti, 2016; Tobler, Visschers & Siegrist, 2012). Det är kärnan i vad som i den engelskspråkiga litteraturen kallas ”motivated reasoning”.

Men denna tankefigur leder oss inte framåt. Ett brett stöd för en genomgripande klimatomställningen kräver att de grupper som kommer tvingas till uppoffringar också kompenseras. På det sättet är kognitiv dissonans kanske inte i första hand ett problem i huvudet på bilister. Det är bristen på klimatsmarta (trafik)alternativ som är problemet. Inte minst för personer som bor i de mindre tätbefolkade delarna av Västra Götaland.

Not

- ¹ <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Upplad-et-efter-omrade/Klimat/minska-min-klimatpaverkan/Besokt-2019-10-24>

Referenser

- Brewer, Paul R., & Barbara L. Ley. 2012. 'Whose Science Do You Believe? Explaining Trust in Sources of Scientific Information About the Environment', *Science Communication*, 35: 115-37.
- Druckman, James N. 2001. 'On the limits of framing effects: Who can frame?', *Journal of Politics*, 63: 1041-66.
- Dunlap, Riley E., & Sandra T. Marquart-Pyatt. 2016. 'Political ideology and views about climate change in the European Union AU – McCright, Aaron M', *Environmental politics*, 25: 338-58.
- Dunlap, Riley E., & Aaron M. McCright. 2008. 'A widening gap: Republican and Democratic views on climate change', *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 50: 26-35.
- Fairbrother, Malcolm. 2016. 'Trust and public support for environmental protection in diverse national contexts', *Sociological Science*, 3: 359-82.
- . 2017. 'Environmental attitudes and the politics of distrust', *Sociology Compass*, 11: e12482.
- Harring, Niklas, & Sverker C. Jagers. 2013. 'Should we trust in values? Explaining public support for pro-environmental taxes', *Sustainability*, 5: 210-27.
- Hetherington, Marc J. 1998. 'The political relevance of political trust', *American political science review*, 92: 791-808.
- Holmberg, Sören, & Lennart Weibull. 2014. 'Institutionsförtroende mellan berördhet och mediebevakning', *Mittfåra och marginal*, Göteborg, SOM-institutet: 99-118.
- Jagers, Sverker C., & Henrik Hammar. 2003. 'Om svenska folkets acceptans av en skärpt klimatpolitik.' in Sören Holmberg Lennart Weibull (red.), *Fåfångans marknad* (SOM-institutet: Göteborg).
- Jagers, Sverker C., & Simon Matti. 2016. 'Skenheliga klimatkämpar.' i Niklas Harring & Annika Bergström (eds.), *Hållbarhetens horisont* (SOM-institutet: Göteborgs universitet).
- Jönsson, Anna Maria. 2019. 'Forskningsutmaningar (I storm och stiltje).' i Urlika Andersson, Annika Bergström, Björn Rönnerstrand & Patrik Öhberg (red.), *Stor och Stiltje* (SOM-institutet: Göteborg).
- Kallbekken, Steffen, Jorge H. Garcia, & Kristine Korneliusen. 2013. 'Determinants of public support for transport taxes', *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 58: 67-78.

- Kallbekken, Steffen, & Håkon Sælen. 2011. 'Public acceptance for environmental taxes: Self-interest, environmental and distributional concerns', *Energy policy*, 39: 2966-73.
- Konisky, David M., Jeffrey Milyo, & Lilliard E. Richardson. 2008. 'Environmental policy attitudes: Issues, geographical scale, and political trust', *Social Science Quarterly*, 89: 1066-85.
- Krange, Olve, Bjørn P. Kaltenborn, & Martin Hultman. 2019. 'Cool dudes in Norway: climate change denial among conservative Norwegian men', *Environmental Sociology*, 5: 1-11.
- Levi, Margaret, & Laura Stoker. 2000. 'Political trust and trustworthiness', *Annual Review of Political Science*, 3: 475-507.
- Mayer, Roger C., James H. Davis, & F. David Schoorman. 1995. 'An integrative model of organizational trust', *Academy of management review*, 20: 709-34.
- McCright, Aaron M., & Riley E. Dunlap. 2011. 'The politicization of climate change and polarization in the American public's views of global warming, 2001–2010', *The Sociological Quarterly*, 52: 155-94.
- Ostrom, Elinor. 1990. *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action* (Cambridge university press).
- Poortinga, Wouter, & Nick F. Pidgeon. 2003. 'Exploring the dimensionality of trust in risk regulation', *Risk Analysis: An International Journal*, 23: 961-72.
- Rönnerstrand, Björn. 2019. 'Dystopiernas kamp: svenskarnas syn på klimatförändringar och antibiotikaresistens i jämförelse.' i Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red.), *Storm och Stiltje* (SOM-institutet: Göteborgs universitet).
- Semenza, Jan C., David E. Hall, Daniel J. Wilson, Brian D. Bontempo, David J. Sailor, & Linda A. George. 2008. 'Public perception of climate change: voluntary mitigation and barriers to behavior change', *American Journal of Preventive Medicine*, 35: 479-87.
- Smith, E. Keith, & Adam Mayer. 2018. 'A social trap for the climate? Collective action, trust and climate change risk perception in 35 countries', *Global Environmental Change*, 49: 140-53.
- Stern, Paul C., Thomas Dietz, & Linda Kalof. 1993. 'Value Orientations, Gender, and Environmental Concern', *Environment and behavior*, 25: 322-48.
- SVT Nyheter "Medier väljer klimatkris framför klimatförändring" av Lisa Nilsson 2019-06-12
- Tobler, Christina, Vivianne H. M. Visschers, & Michael Siegrist. 2012. 'Addressing climate change: Determinants of consumers' willingness to act and to support policy measures', *Journal of environmental psychology*, 32: 197-207.
- Vi-skogen (2019). Varmare klimat – iskall nyhet? En rapport om klimatet i svensk media.
- Whitmarsh, Lorraine (2011). Scepticism and uncertainty about climate change: Dimensions, determinants and change over time. *Global environmental change*, 21(2), 690-700.